

Határozatok Tára

NILS WAHL
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2016. április 7.¹

C-102/15. sz. ügy

**Gazdasági Versenyhivatal
kontra
Siemens Aktiengesellschaft Österreich**

(a Fővárosi Ítéltábla [Magyarország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés — 44/2001/EK rendelet — Az 1. cikk (1) bekezdése — Hatály — A »polgári és kereskedelmi ügyek« fogalma — Az 5. cikk 3. pontja — A jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügyekben való eljárásra és az azok elbírálására vonatkozó joghatóság — Jogalap nélküli gazdagodáson alapuló visszatérítés iránti kereset”

1. A jelen ügy tekintetében az a döntő kérdés, hogy a jogalap nélküli gazdagodáson alapuló visszatérítési követelés a 44/2001/EK rendeletben² a „jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel” (a továbbiakban együttesen: szerződésen kívüli felelősség) kapcsolatban előírt joghatóság körébe tartozik-e.
2. A jelen ügy ezenfelül, ami még fontosabb, lehetőséget kínál a Bíróság számára a 44/2001 rendelet hatályának a tisztázására.
3. A jelen indítványban kifejtem, hogy az olyan kereset, mint amely az alapügy tárgyát képezi, amely teljes mértékben a nemzeti versenyjogi szabályok megsértése miatti bírságkiszabásból származik, miért nem kapcsolódik a polgári és kereskedelmi ügyekhez, amelyekre a 44/2001 rendelet alkalmazandó. Az említett kereset inkább „közigazgatási ügyeket” érint, amelyeket a rendelet 1. cikkének (1) bekezdése kizár annak hatálya alól.
4. A kérdést előterjesztő bíróság – nem teljesen egyértelmű okok miatt – nem terjesztett elő kérdést arra vonatkozóan, hogy az általa elbírálendő kereset a rendelet hatálya alá tartozik-e. Ennek az egyik lehetséges magyarázata az, hogy amint az a tárgyaláson nyilvánvalóvá vált, a magyar jog szerint az ilyen típusú keresetek egyértelműen polgári ügyeknek minősülnek.
5. Ezenfelül a teljesség kedvéért azt is kifejtem, hogy a visszatérítési követelések miért különböznek alapvetően a jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos követelésektől. Mindezek alapján arra az álláspontra jutok, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikkének 3. pontja, amely különös joghatóságot állapít meg a

1 — Eredeti nyelv: angol.

2 — A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i tanácsi rendelet (HL 2001. L 12., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 42. o.; helyesbítés: HL 2006. L 242., 6. o.; HL 2011. L 124., 47. o.)

jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igényvel kapcsolatos ügyekben való eljárásra és azok elbírálására vonatkozóan, nem teszi lehetővé azt, hogy az ilyen követelésekkel kapcsolatos eljárásokat olyan tagállamban indítsák meg, amelyben az alperes nem rendelkezik lakóhellyel.

I – Jogi háttér

A – A 44/2001 rendelet

6. A 44/2001 rendeletet az 1. cikkének („Hatály”) (1) bekezdése értelmében „polgári és kereskedelmi ügyekben kell alkalmazni a bíróság jellegére való tekintet nélkül. E rendelet nem terjed ki különösen az adó-, vám- vagy közigazgatási ügyekre”.

7. A 44/2001 rendelet 2. cikkének (1) bekezdése, amely a 44/2001 rendelet II. fejezetének („Joghatóság”), illetve konkrétabban annak I. szakaszának („Általános rendelkezések”) a részét képezi, előírja, hogy „[e] rendelet rendelkezéseire is figyelemmel valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy, állampolgárságára való tekintet nélkül, az adott tagállam bíróságai előtt perelhető”.

8. A 44/2001 rendelet II. fejezetének II. szakasza a „különös joghatóságra” vonatkozó szabályokat foglal magában, ideértve az 5. cikket is.

9. Az 5. cikk 1. pontja értelmében a valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy más tagállamban perelhető, „ha az eljárás tárgya egy szerződés vagy egy szerződéses igény, akkor a vitatott kötelezettség teljesítésének helye szerinti bíróság előtt”.

10. A 44/2001 rendelet 5. cikkének 3. pontja értelmében a valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy más tagállamban perelhető „jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igényvel kapcsolatos ügyekben annak a helynek a bírósága előtt, ahol a káresemény bekövetkezett vagy bekövetkezhet”.

B – A magyar jog

11. A magyar Polgári Törvénykönyv³ 301. §-ának (1) bekezdése szerint a pénztartozás esetében – ha jogszabály eltérően nem rendelkezik – a kötelezett a késedelembe esés időpontjától kezdve akkor is köteles a késedelemmel érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű kamatot fizetni, ha a tartozás egyébként kamatmentes. A kamatfizetési kötelezettség akkor is beáll, ha a kötelezett késedelmét kimenti.

12. A Polgári Törvénykönyv 361. §-ának (1) bekezdése előírja, hogy aki másnak rovására jogalap nélkül jut vagyoni előnyhöz, köteles ezt az előnyt visszatéríteni.

13. A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény⁴ jelen jogvitára alkalmazandó változata 83. §-ának (5) bekezdése szerint ha az eljáró versenytanács határozata jogszabályt sértett, és ennek következtében az ügyfélnek igénye keletkezik a bíróság visszatérítésére, a visszatérítendő összeg után a mindenkori jegybanki alapkamat kétszeres összegének megfelelő kamatot is meg kell téríteni.

3 – A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény.

4 – A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: 1996. évi LVII. törvény).

II – A tényállás, az eljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

14. A Gazdasági Versenyhivatal versenyfelügyeleti eljárásban 159 000 000 HUF bírságot szabott ki az osztrák székhelyű Siemens Aktiengesellschaft Österreichhal (a továbbiakban: Siemens) szemben (a továbbiakban: vitatott határozat). A Siemens a vitatott határozatot megtámadta a magyar közigazgatási bíróságok előtt. A jogorvoslati kérelmének halasztó hatálya hiányában a Siemens befizette a bírságot.

15. Az elsőfokon eljáró közigazgatási bíróság a bírság összegét 27 300 000 forintra csökkentette. Ezt a határozatot a másodfokú közigazgatási bíróság ezt követően helybenhagyta.

16. A Gazdasági Versenyhivatal a másodfokú határozat alapján a 159 000 000 HUF bírság összegéből 2008. október 31-én visszafizetett a Siemensnek 131 700 000 HUF-t, valamint a 1996. évi LVII. törvény 83. §-ának (5) bekezdése alapján kamatként 52 016 230 HUF-t is kifizetett.

17. A Gazdasági Versenyhivatal ezenfelül a Legfelsőbb Bíróság (jelenleg: Kúria) előtt felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő a másodfokú közigazgatási bíróság határozatával szemben. A Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy a Siemensszel szembeni 159 000 000 HUF összegű bírság kiszabása helytálló. A Siemens ennek megfelelően 2011. november 25-én befizette a bírság fennmaradó, 131 700 000 HUF összegű részét, azonban az 52 016 230 HUF összeg visszafizetésétől elzárkózott.

18. A Gazdasági Versenyhivatal 2013. július 12-én a Polgári Törvénykönyv 361. §-ának (1) bekezdése alapján jogalap nélküli gazdagodás jogcímén keresetet indított a Siemensszel szemben az utóbbi összeg visszatérítése (a továbbiakban: szóban forgó követelés), valamint az annak késedelmes megfizetése miatt járó kamatok folyósítása iránt.

19. A Gazdasági Versenyhivatal továbbá a Polgári Törvénykönyv 301. §-ának (1) bekezdése alapján a Siemenstől 29 183 277 HUF összeget követel a bírság fennmaradó, 131 700 000 HUF összegű részének a késedelmes megfizetése miatt, a 2008. november 2-től 2011. november 24-ig terjedő időszak tekintetében. A Gazdasági Versenyhivatal ennek alátámasztása érdekében arra hivatkozik, hogy a vitatott határozatot jogszerűnek és *ex tunc* hatályúnak nyilvánították, ezért a bírságkülönbözetnek a tartozatlan visszatérítés időpontját (2008. október 31.) követő első munkanaptól (2008. november 2.) a Gazdasági Versenyhivatal birtokában kellett volna lennie.

20. A Gazdasági Versenyhivatal álláspontja szerint a jogalap nélküli gazdagodás a jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekmény. Következésképpen úgy véli, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikkének 3. pontjában megállapított különös joghatósági ok a kérdést előterjesztő bíróság számára biztosítja az alapügy elbírálásához szükséges joghatóságot.

21. A Siemens ezen érvelést vitatva arra hivatkozik, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikkének 3. pontja nem alkalmazható a jelen ügyre, mivel a magyar jog szerint a jogalap nélküli gazdagodáson alapuló visszatérítési kötelezettség nem jogellenes magatartáson alapul, hanem a vagyoni előnyre vonatkozó jogcím hiányából ered. A Siemens a Gazdasági Versenyhivatalnak a késedelmi kamatra vonatkozó követelése tekintetében azzal érvel, hogy a késedelmi kamat nem kártérítés, mivel megfizetése nem függ károkozástól.

22. A Fővárosi Törvényszék 2014. június 12-én úgy határozott, hogy az eljárást megszünteti, mivel álláspontja szerint a jogalap nélküli gazdagodás nem tekinthető szerződésen kívüli felelősséggel kapcsolatos ügynek. E bíróság nézete szerint a jogalap nélküli gazdagodás nem felelősségi alakzat, és nincsen kár sem, csupán vagyoni hátrány és a jogcím hiánya.

23. A Gazdasági Versenyhivatal a 2014. június 12-i határozattal szemben a kérdést előterjesztő bírósághoz fellebbezést terjesztett elő, melyben indítványozta a Fővárosi Törvényszék joghatóságának a megállapítását.

24. A kérdést előterjesztő bíróság, mivel kétségei voltak a 44/2001 rendelet 5. cikke 3. pontjának a helyes értelmezését érintően, 2015. március 2-án úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjeszti a Bíróság elé:

„A [44/2001 rendelet] 5. cikk[ének] 3. pontja szerinti jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekményből fakadó igénynek minősül-e a versenyfelügyeleti eljárásban kiszabott, a más tagállami székhelyű ügyfél által befizetett bírság – [ezen ügyfél] részére történő, utóbb alaptalannak minősült – visszatérítéséből származó azon követelés, melyet a versenyfelügyeleti hatóság támaszt az ügyféllel szemben a visszatérítés esetére az ügyfél javára jogszabályban meghatározott, a hatóság által megfizetett kamat visszafizetése iránt[?]”

25. A Siemens, a Gazdasági Versenyhivatal, a magyar, a német és az olasz kormány, valamint a Bizottság írásbeli észrevételeket terjesztettek elő. A 2016. január 14-i tárgyaláson az említettek az olasz kormány kivételével szóbeli érveléseket adtak elő.

III – Elemzés

26. Amint említésre került, a kérdést előterjesztő bíróság a kérdésével lényegében arra vár választ, hogy a valamely más tagállamban letelepedett fél részére teljesített kifizetésnek az amiatt való visszatérítésére vonatkozó követelés, hogy e kifizetés a későbbiekben jogalap nélkülinek minősült, olyan ügy-e, amelyben a felperes lakóhelye szerinti tagállam bíróságai jogosultak eljárni a 44/2001 rendelet 5. cikkének 3. pontjában a szerződésen kívüli felelősséggel kapcsolatban előírt, különös joghatóságra vonatkozó szabály alapján.

27. Amint azonban szintén említésre került, a 2001/44 rendelet 1. cikkének (1) bekezdésében foglalt megfogalmazással élve a „közigazgatási ügyek” nem tartoznak e rendelet hatálya alá. Ennek fényében ezen érdemi kérdés megválaszolását megelőzően meg kell vizsgálni, hogy a szóban forgó követelés, amely egy olyan bírságból ered, amelyet egy nemzeti versenyhatóság szabott ki közigazgatási eljárás keretében a nemzeti versenyjogi szabályok megsértéséért, a 44/2001 rendelet hatálya alá tartozik-e.

A – A 44/2001 rendelet hatálya

1. Bevezető megjegyzések

28. A 44/2001 rendelet hatálya kezdettől fogva a „polgári és kereskedelmi ügyekre” korlátozódik. A következetes ítélkezési gyakorlat szerint a „polgári és kereskedelmi ügyek” fogalma, valamint ennek ellentétéként a „közigazgatási ügyek” fogalma az uniós jog önálló fogalmai.⁵

29. Ennek megfelelően az, hogy az alapkereset a magyar jog szerint közigazgatási, vagy polgári és kereskedelmi jellegűnek tekinthető-e, nem releváns a 44/2001 rendelet alkalmazhatósága szempontjából. Következésképpen a 44/2001 rendeletet nem teszi alkalmazhatóvá sem az, hogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozat nem tartalmaz kérdést a 44/2001 rendelet hatályára vonatkozóan, sem pedig az, hogy az előzetes döntéshozatali eljárásban részt vevő valamennyi fél egyetért abban, hogy a magyar jogban az alapkereset polgári ügy.

30. Ebben az összefüggésben az, hogy nem tettek fel kérdést a 44/2001 rendelet hatályára vonatkozóan, nem akadályozza a Bíróságot abban, hogy e kérdéskört vizsgálja. A Bíróság számára ugyanis számos igénybe vehető választási lehetőség áll rendelkezésre. *Először is* a Bíróság megállapíthatja a hatáskörének a hiányát abban az esetben, ha nyilvánvaló, az uniós közösségi jogszabály, amelynek

5 — Lásd ebben az értelemben: LTU-ítélet, 29/76, EU:C:1976:137, 3. pont; flyLAL-Lithuanian Airlines ítélet, C-302/13, EU:C:2014:2319, 24. pont.

értelmezését a Bíróságtól kéri, nem alkalmazható.⁶ Másodszor a Bíróság ennek alternatívájaként megállapíthatja, hogy az ügy a Bíróság eljárási szabályzata (a továbbiakban: ESZ) 94. cikkének c) pontja alapján elfogadhatatlan.⁷ Harmadszor a Bíróság ehelyett a 44/2001 rendelet 5. cikke 3. pontjának alkalmazhatatlanságát oly módon is észlelheti, mint amely nem az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatóságát, hanem annak érdemét érinti.⁸

31. A magam részéről arra kívánok rámutatni, hogy amennyiben a Bíróság osztja azon álláspontomat, amely szerint az alapeljárás nem tartozik a 44/2001 rendelet hatálya alá, ez mindenképpen azzal a hatással járna, hogy az alapkereset tárgyát képviselő jogvitát eldöntené. Ez tehát *de facto* az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre érdemi választ adna. Ezenfelül úgy tűnik, hogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozat az ESZ 94. cikkének a) és b) pontjában felsorolt egyéb alaki követelményeknek megfelel. Ennek fényében, és azon együttműködési szellemre tekintettel, amelynek az előzetes döntéshozatali eljárást uralnia kell – mely együttműködés azt követeli meg a Bíróságtól, hogy hasznos választ adjon a kérdést előterjesztő bíróságnak –, azt javaslom, hogy a Bíróság fogalmazza át az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdést oly módon, hogy az térjen ki arra a kérdésre is, hogy az alapkereset a 44/2001 rendelet hatálya alá tartozik-e.

2. A 44/2001 rendelet hatályának mérlegelése

32. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat, amely nem tartalmaz kérdést arra vonatkozóan, hogy a szóban forgó követelés a 44/2001 rendelet hatálya alá tartozik-e, hallgat erről a kérdésköréről. Ennek ellenére a Gazdasági Versenyhivatal, a magyar kormány és a Bizottság főként a Sapir és társai ítéletre⁹ hivatkozva azzal érvel, hogy a szóban forgó követelés nem minősül „közigazgatási ügynek” (a magyar kormány ezt részletesen kifejti). A Siemens a tárgyaláson igen figyelemreméltó módon osztotta ezt az álláspontot, és a német kormány is.

33. Emlékeztetni szeretnék arra, hogy a 44/2001 rendeletnek a hatályát, mely a polgári és kereskedelmi ügyekre korlátozódik, alapvetően olyan tényezők határozzák meg, amelyek a peres felek közötti jogviszony jellegére vagy a jogvita tárgyára vezethetők vissza. Bár egyes olyan jogviták, amelyekben valamely hatóság áll szemben egy magánszeméllyel, e rendelet hatálya alá tartozhatnak, ez nem vonatkozik arra az esetre, amikor a hatóság közhatalmat gyakorol.¹⁰ Az a meghatározó kérdés, hogy a kereset olyan rendelkezéseken alapszik-e, amelyekkel a jogalkotó a közjogi jogalanynak saját prerogatívákat biztosított.¹¹

6 – Lásd ebben az értelemben a Woningstichting Sint Servatius ítéletet (C-567/07, EU:C:2009:593, 42. és 43. pont) az EK 86. cikk (2) bekezdésének az értelmezését érintő kérelem tárgyában. Lásd továbbá analógia útján: Romeo-ítélet, C-313/12, EU:C:2013:718, 20. cikk (egy kizárólag belső helyzetet érintően); Parva Investitionsbanka és társai végzés, C-488/13, EU:C:2014:2191, 26. pont (a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés területén elfogadott másodlagos uniós szabályozás értelmezését érintően).

7 – Érdemes összehasonlítani például egyrészt a nyilvánvaló elfogadhatatlanságot megállapító végzést, mely a SKP-ügyben (C-433/11, EU:C:2012:702 (32–38. pont) született, valamint másrészt a hatáskör nyilvánvaló hiányát megállapító végzést, amelyet a Pohotovosť-ügyben (C-153/13, EU:C:2014:1854, 22–25. pont) hozott a Bíróság ugyanazon másodlagos uniós jogszabály vonatkozásában.

8 – Lásd ebben az értelemben: Manfredi és társai ítélet, C-295/04–C-298/04, EU:C:2006:461, 30. pont.

9 – C-645/11, EU:C:2013:228.

10 – Sunico és társai ítélet C-49/12, EU:C:2013:545, 33. és 34. o.

11 – Lásd: Baten-ítélet, C-271/00, EU:C:2002:656, 37. o.

34. Bár egyértelmű a számomra, hogy a versenyjog érvényesítésével kapcsolatban indított „magánjogi” keresetek a 44/2001 rendelet hatálya alá tartoznak,¹² az is ugyanilyen nyilvánvaló, hogy a közigazgatási hatóság által a nemzeti jogban előírt szabályozó jogkörének gyakorlása keretében kiszabott bírság a „közigazgatási ügyek” fogalmába tartozik. Az utóbbi helyzet teljes bizonyossággal magában foglalja a versenykorlátozást tiltó nemzeti szabályok megsértése utáni bírságok kiszabását, amely álláspontom szerint a közhatalom legszorosabb értelemben vett gyakorlásának minősül.

35. El kell ismerni, hogy az alapeljárás tárgyát képező helyzet nem teljesen egyértelmű. A szóban forgó követelés ugyanis nem magának a bírságnak a megfizetésére irányul, hanem olyan visszatérítés iránti kérelemről van szó, amely a következőkből áll: i. azon, a jegybanki alapkamat kétszeresével megegyező mértékű (büntető) kamatoknak visszafizetése, amelyeket eredetileg a Gazdasági Versenyhivatal fizetett meg a nemzeti felülvizsgálati eljárásban történő határozathozatalt követően, ii. az ezen összeg késedelmes visszafizetése után járó kamatok, és iii. magának a bírság fennmaradó részének a késedelmes megfizetése utáni kamatok.

36. Ezenfelül a Bíróságnak az e kérdéskörrel kapcsolatos ítélkezési gyakorlata kazuisztikus jellegű,¹³ így nehéz általános álláspontot kialakítani.

37. A Bíróság azonban a 44/2001 rendelet elődje, nevezetesen a Brüsszeli Egyezmény¹⁴ tekintetében megállapította, hogy „az, hogy az ügyintéző hivatalnok a [...] költségek visszatérítése során *olyan adósság ügyében jár el, amely hatósági aktusból ered*, elég ahhoz, hogy a cselekedete – *bármilyen természetű eljárást ír is elő e célból a nemzeti jog* – a Brüsszeli Egyezmény hatályán kívül állónak minősüljön”¹⁵.

38. Álláspontom szerint az előző pontban említett kijelentés lényege még most is igaznak hangzik: a hatósági aktusból – azaz a közhatalom gyakorlásából – származó adósságok nem tartoznak a 44/2001 rendelet hatálya alá. Következésképpen, mindezt a jelen ügynek megfelelően a Gazdasági Versenyhivatal által indított kereset elemzése és az arra vonatkozó szabályok arra az álláspontra vezetnek, hogy a szóban forgó követelés, és az egyéb követelések, amelyek közül mind a Gazdasági Versenyhivatal által kiszabott bírságból ered, nem minősülnek „polgári és kereskedelmi ügyeknek”.

39. A jelen ügyben a Gazdasági Versenyhivatal által kiszabott bírság csökkentése az e hatóság által hozott határozatok hatályára irányadó magyar szabályozás, azaz az 1996. évi LVII. törvény 83. §-ának (3) bekezdése szerint a szóban forgó követelés létrehozásának automatikus mellékhatásával járt. Konkrétabban a szóban forgó követelés a magyar jogra jellemző számos sajátosság kombinációja, melyek nevezetesen a következők: i. a vitatott határozattal szemben előterjesztett felülvizsgálati kérelem nem függesztette fel e határozatot; ii. a másodfokú közigazgatási bíróság eljárását követően a Gazdasági Versenyhivatal az említett rendelkezés értelmében köteles volt arra, hogy a visszafizetett bírság után a jegybanki alapkamat kétszeres összegének megfelelő kamatot fizessen a Siemensnek; és

12 — Lásd ebben az értelemben többek között: flyLAL-Lithuanian Airlines ítélet, C-302/13, EU:C:2014:2319, 28. és 29. pont, és CDC-ítélet, C-352/13, EU:C:2015:335, 56. pont. Az utóbbi ügyben Jääskinen főtanácsnok, jóllehet úgy vélte, hogy az abban az ügyben vitatott keresetek polgári és kereskedelmi ügyekre vonatkoznak, arra az álláspontra helyezkedett, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikke 3. pontjának az e keresetekre való alkalmazása problematikus; lásd: a CDC-ügyre vonatkozó indítvány, C-352/13, EU:C:2014:2443, 8–10., 33., 39., 52. és 53. pont.

13 — Olyan esetekre vonatkozóan, amelyek tekintetében a Bíróság azt állapította meg, hogy azok nem tartoznak a „polgári és kereskedelmi ügyek” fogalmába, lásd többek között: LTU-ítélet, 29/76, EU:C:1976:137 (az Eurocontrol szolgáltatásainak és berendezéseinek az igénybevételéért fizetendő díjak visszatérítése); Rüffer-ítélet, 814/79, EU:C:1980:291 (hajóroncs eltávolításához kapcsolódó költségek visszatérítése); és Lechouritou és társai ítélet, C-292/05, EU:C:2007:102 (Németországgal szemben támasztott kártérítési követelés Görögországnak a Harmadik Birodalom általi megszállása során elkövetett cselekmények miatt). Olyan esetekre vonatkozóan, amelyek tekintetében a Bíróság azt állapította meg, hogy azok az említett fogalomba tartoznak, lásd többek között: Sonntag-ítélet, C-172/91, EU:C:1993:144 (állami iskola oktatójával szembeni kártérítési követelés egy osztálykirándulás során tanúsított és egy diák halálához vezető gondatlan magatartás miatt); Henkel-ítélet, C-167/00, EU:C:2002:555 (egy fogyasztóvédelmi szervezet által előterjesztett, annak megakadályozására irányuló kereset, hogy a kereskedő a fogyasztói szerződésekből tisztességtelen feltételeket alkalmazzon) és Baten-ítélet, C-271/00, EU:C:2002:656 (volt házastárs és gyermek tekintetében tartási követelések átszállása); lásd továbbá az alábbi 44. és 45. pontban említett határozatokat.

14 — A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i egyezmény (HL 1978. L 304., 36. o.).

15 — Rüffer-ítélet, 814/79, EU:C:1980:291, 15. pont. Kiemelés tőlem.

iii. a Kúria határozata *ex tunc* hatályú. Úgy tűnik ugyanis, hogy minden olyan alkalommal, amikor a közigazgatási bíróságok a Gazdasági Versenyhivatal által kiszabott bírságot hatályon kívül helyezik vagy csökkentik, majd ezt követően helybenhagyják, a magyar közigazgatási eljárás fent említett elemeinek a kombinációja ugyanahhoz az eredményhez vezet: nevezetesen ahhoz, hogy az érintett vállalkozás az 1996. évi LVII. törvény 83. §-ának (5) bekezdése alapján kamatban részesült, amelyet a Gazdasági Versenyhivatal visszakövetel. Úgy tűnik tehát, hogy ez az eredmény a közigazgatási határozatok magyar jog szerinti felülvizsgálatának az inherens része. Az, hogy a Gazdasági Versenyhivatal a magyar polgári bíróságok előtt keresetet indított a Siemens ellen, nem változtat a felek közötti vita közjogi eredetén.

40. Álláspontom illusztrálásához célszerűnek tűnik egy egyszerűbb példa említése: ha az alapjogvita csupán a Gazdasági Versenyhivatalnak a fenti 19. pontban említett, a bírság fennmaradó részének a Siemens általi késedelmes megfizetése miatti kamatkövetelését érintette volna, kétlem, hogy a jelen ügy bármilyen problémát felvetett volna. Az ilyen követelés kétségtelenül a közhatalom gyakorlásából származna. Következésképpen – bár a szóban forgó követelés meglehetősen bonyolult visszatérítési követelés, továbbra is igaz, hogy amint a Gazdasági Versenyhivatal által az alapkeresetben támasztott egyéb követelések, ez is teljes mértékben abból a közigazgatási bírságból ered, amelyet a Gazdasági Versenyhivatal a Siemensszel szemben kiszabott.

41. A Gazdasági Versenyhivatal azonban – a magyar kormány támogatása mellett – azzal érvel, hogy – vélhetően azt követően, hogy a vitatott határozatot a Kúria helybenhagyta –, az 1996. évi LVII. törvény 83. §-ának (5) bekezdése alapján kifizetett kamat visszatérítése iránti követelését hiába próbálta érvényesíteni a közigazgatási és munkaügyi bíróság előtt. Azt állítólagosan azért utasították el, mert a szóban forgó követelés nem közvetlenül a vitatott határozatból származik, és ezért nem érvényesíthető. A Siemens az események ezen ismertetését megerősíti. A Gazdasági Versenyhivatal tehát azzal érvel, hogy közigazgatási úton nem tudja érvényesíteni a követelését.

42. Attól függetlenül, hogy ezeket az állításokat az előzetes döntéshozatalra utaló határozat szövege nem tartalmazza, és ezért azok nem minősülnek megerősítetteknek, először is rá szeretnék mutatni arra, hogy érthető annak megtagadása, hogy a vitatott határozatot a szóban forgó követelés viszonylatában végrehajtsák. Amikor ugyanis egy bírságot kiszabó adott határozatot meghoznak, bizonytalan, hogy azt megtámadják-e, és amennyiben igen, a közigazgatási bíróságok azt hatályon kívül helyezik-e, és még bizonytalanabb, hogy azt a fellebbezés nyomán helybenhagyják-e. Más megfogalmazással élve mivel a Siemens teljes mértékben megfizette a bírságot, a vitatott határozatot annak feltételei szerint végrehajtották. Mégis úgy vélem, hogy ez az érv alátámasztja az álláspontomat: a Gazdasági Versenyhivatal a magánjogi jogalanyok közötti kapcsolatokra irányadó szabályokhoz viszonyítva általában rendkívüli végrehajtási jogkörökkel rendelkezik. Az, hogy ez a jogkör a jelen ügyben nem terjedt ki a szóban forgó követelésre, irreleváns, ugyanúgy, ahogy a 44/2001 rendelet alkalmazása szempontjából nem meghatározó az, hogy a magyar jog szerint melyik a megfelelő fórum a szóban forgó követelés visszatérítésére. A visszatérítés célját figyelembe véve ugyanis a Gazdasági Versenyhivatal érvelése csupán ahhoz vezetne, hogy jelképes (közigazgatási) bírságokat szabnának ki, amelyek után azonban drákói szigorral megállapított (polgári és kereskedelmi) kamatlábakat kellene fizetni.

43. Ezenfelül nem tartom meggyőzőnek a magyar kormány azon érvelését, amely szerint a Kúria állítólag azt állapította meg, hogy „a bírósági felülvizsgálat nem a közigazgatási eljárás egyik szakasza, annak folytatása, nemcsak szervezeten, hanem eljárásjogilag is önálló”, és hogy a „két eljárás elkülönül és a közigazgatási eljárás a jogerős határozattal lezárul”¹⁶. Azonfelül, hogy egy határozat csak abban az esetben jogerős, ha azt bírósági felülvizsgálat keretében nem helyezték hatályon kívül, az, hogy valamely eljárás tekintetében mi a nemzeti szintű álláspont, nem releváns a 44/2001 rendelet

hatálya szempontjából. A szabályozás nem értelmezhető kizárólag az egyes tagállamokban létező különböző bíróságtípusok közötti hatáskörmegosztás alapján.¹⁷ Egyszerűen fogalmazva ugyanis számos tagállam a jogrendszerében nem is alkalmaz elválasztást a polgári bírósági rendszer és a közigazgatási bírósági rendszer között.¹⁸

44. Ezen a ponton arra is rá kívánok mutatni, hogy a releváns források által hangsúlyozott számos tényező alátámasztja az álláspontomat. Először is a szóban forgó követelés nem a szóban forgó bírságtól független, elkülönült és szabadon vállalt kötelezettség eredménye.¹⁹ Másodszor a bírság, amelyből a szóban forgó követelés ered, nem tükröz a 44/2001 rendelet értelmében vett „polgári és kereskedelmi ügyet” – éppen ellenkezőleg.²⁰ Harmadszor, ami alapvető fontosságú, a szóban forgó követelés tárgyát képező összeget nem tévedésből fizették ki a Siemensnek. Az nem a Gazdasági Versenyhivatal olyan pusztán hibájának az eredménye volt, amelyet bármely magánszemély elkövethetett volna (és amely *condictio indebiti* követelésként ismert). Ellenkezőleg, a szóban forgó követelés tisztán és kizárólag az alapeljárás tárgyát képező közigazgatási eljárásra irányadó jog alkalmazásának eredményeképpen merült fel.²¹

45. Végezetül a Sunico és társai ítélet, amely közismerten egy állítólagos „körhinta” jellegű hozzáadottértékadó (héta) -csalást érintett, nem teszi kétségessé az álláspontomat. Valóban úgy tűnik, hogy a Bíróság ebben az ügyben nagy hangsúlyt fektetett a nemzeti jogra annak megállapításakor, hogy a rendelet alkalmazandó. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni, hogy az egyesült királysági hatóságok Sunicóval szembeni követelésének a jogalapja nem a héajogon alapult, hanem a Sunico állítólagos szerződésen kívüli felelősségén (csalás elkövetésében való megállapodás [*tortious conspiracy to defraud*] formájában), amely megalapozta az esetleges kártérítést. Ezenfelül a Sunico és az egyesült királysági hatóságok között nem volt közigazgatási jogviszony, mivel az előbbi az Egyesült Királyságban nem minősült héaalany.²²

46. A fentiekből következően a szóban forgó követelés megfizetése iránti kereset, amelyet az alapeljárásban indítottak, közigazgatási ügynek minősül, amely a 44/2001 rendelet 1. cikkének (1) bekezdése értelmében nem tartozik e rendelet hatálya alá. Következésképpen a Bíróságnak az előterjesztett kérdésre azt a választ kell adnia, hogy a versenyeljárásban kiszabott bírság visszafizetéséből származó, jogalap nélküli gazdagodáson alapuló visszatérítés iránti, olyan kereset, mint amely az alapeljárás tárgyát képezi, a 44/2001 rendelet 1. cikke értelmében nem minősül „polgári és kereskedelmi ügynek”.

47. Ha azonban a Bíróság azt állapítaná meg, hogy az alapkereset „polgári és kereskedelmi ügyet” érint, az alábbiakban kifejtem, hogy miért az az álláspontom, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikkének 3. pontja semmiképpen nem ruház a kérdést előterjesztő bíróságra olyan különös joghatóságot, amely alapján az alapkeresetet érdemben elbírálna.

17 — Lásd analógia útján: Rüffer-ítélet, 814/79, EU:C:1980:291, 14. pont.

18 — Ez a helyzet többek között Dánia, Írország és az Egyesült Királyság esetében.

19 — Lásd: Préservatrice Foncière Tiard ítélet (C-266/01, EU:C:2003:282, 29–34. pont) egy olyan, a vámok megfizetésére vonatkozó garancia tárgyában, amelyet egy francia biztosítótársaság vállalt Hollandiával szemben.

20 — Lásd: Realchemie Nederland ítélet (C-406/09, EU:C:2011:668, 41. pont) egy a német bíróságok által szabadalmi jogsértés miatt kiszabott bírság tárgyában, és ezzel szemben: Bohez-ítélet (C-4/14, EU:C:2015:563, 40. pont) egy gyermek vonatkozásában megállapított láthatási jog tiszteletben tartásának a biztosítása céljából egy bíróság által megállapított kényszerítő bírság tárgyában.

21 — Lásd: Sapir és társai ítélet (C-645/11, EU:C:2013:228, 37. pont), melynek tárgya egy ingatlan vagyontárgy tulajdonjogának a náci rezsim uralma alatti üldöztetések során történt elvesztése miatti kárpótlással kapcsolatos közigazgatási eljárás keretében tévedésből történt túlfizetés visszatérítése iránti, Land Berlin által támasztott követelés (*condictio indebiti*).

22 — Sunico és társai ítélet, C-49/12, EU:C:2013:545, 13. és 36–38. pont.

B – Az ügy érdeméről

1. Bevezető megjegyzések

48. A jelen ügy alkalmat kínál a Bíróságnak arra, hogy kifejtse a 44/2001 rendelet 2. cikkének (1) bekezdése, 5. cikkének 1. pontja és 5. cikkének 3. pontja közötti viszonyrendszernek a meglehetősen szükségessé vált általános értelmezését. A vizsgálatomat az e kérdéskörre alkalmazandó vezérelvek felidézésével kezdem.

49. A 44/2001 rendeletnek az a célja, hogy a joghatósági szabályok nagymértékben kiszámíthatóak legyenek, és azt az elvet kövessék, hogy a joghatóságot általában az alperes lakóhelye alapozza meg. A joghatóságnak ezen az alapon mindenkor megállapíthatónak kell lennie, kivéve egyes pontosan meghatározott eseteket, amelyekben a per tárgya vagy a felek szerződéses szabadsága eltérő joghatósági okot kíván meg (kizárólagos joghatóság) – például az ingatlanhoz kapcsolódó dologi jogokat érintő eljárásokban. Ezenfelül az alperes lakóhelyén kívül a bíróság és a per közötti szoros kapcsolaton alapuló, vagy az igazságszolgáltatás megbízható működésének előmozdítását szolgáló vagylagos joghatósági okokat is meg kell állapítani (különös joghatóság) – például a szerződéses kötelezettségek teljesítésének helye szerinti bíróságok.²³

50. Ez mégsem változtat azon, hogy a 44/2001 rendelet azon az elven alapul, hogy az eljárásokat az alperes lakóhelye szerinti bíróság előtt kell megindítani.

51. A Bíróság tehát – nem meglepő módon – megállapította, hogy a joghatósági okokra vonatkozó közös szabályoknak a 44/2001 rendelet II. fejezetében szabályozott rendje azon az annak 2. cikke első albekezdésében megfogalmazott főszabályon alapul, amelynek értelmében valamely tagállam területén lakóhellyel rendelkező személy – állampolgárságára való tekintet nélkül – perelhető ezen állam bíróságai előtt. A 44/2001 rendelet 2. szakaszának II. fejezete csupán az alperes lakóhelye szerinti bíróság joghatóságának ezen alapelvétől való eltérésként ír elő bizonyos különös joghatóságra vonatkozó szabályokat, mint például a rendelet 5. cikkében meghatározott szabályok.²⁴

52. A 44/2001 rendelet 2. cikkének (1) bekezdésében foglalt általános szabályt kiegészítő, különös joghatóságra vonatkozó szabályoknak saját értelemmel kell rendelkezniük, amelyet a céljuk, a szövegük, valamint a rendelet rendszere és célja határoz meg, és azok nem értelmezhetők oly módon, amely e szabályokat megfosztaná a hatékonyságuktól.²⁵ Továbbra is igaz azonban, hogy e szabályokat az általános szabály viszonylatában megszorítóan kell értelmezni, és azok semmiképpen nem teszik lehetővé az említett rendeletben kifejezetten előírt eseteken túlterjeszkedő értelmezést²⁶ A Bíróság például megállapította, hogy az alperes állítólagos, szerződéskötés előtti felelősségén (*culpa in contrahendo*) alapuló kártérítési kereset nem alapítható a Brüsszeli Egyezmény 5. cikkének 1. pontjára, hanem azt, amennyiben lehetséges, annak 5. cikkének 3. pontjára kell alapítani.²⁷ Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre adott választ ezen általános megfontolások alapján kell meghatározni.

53. E válasz nem igazán egyértelmű. A 44/2001 rendelet 5. cikke 3. pontjának szövege a „visszatérítés” vagy a „jogalap nélküli gazdagodás” fogalmát nem említi a „jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igény” körében, és nem ad arra vonatkozó közvetlen információt, hogy az ilyen alapon való visszatérítés annak hatálya alá

23 — Lásd a 44/2001 rendelet (11) és (12) preambulumbekendését.

24 — ÖFAB-ítélet, C-147/12, EU:C:2013:490, 30. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

25 — Lásd analógia útján: Jacobs főtanácsnok Henkel-ügyre vonatkozó indítványa, C-167/00, EU:C:2002:171, 33. pont, valamint lásd ebben az értelemben: Zuid-Chemie ítélet, C-189/08, EU:C:2009:475, 31. pont.

26 — ÖFAB-ítélet, C-147/12, EU:C:2013:490, 31. és 32. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

27 — Tacconi-ítélet, C-334/00, EU:C:2002:499, 26. és 27. pont.

tartozna. A Bíróság elé észrevételeket terjesztő felek álláspontjainak az egyértelmű megoszlása szintén tanúsítja ezt a bizonytalanságot: a Siemens, valamint a német és az olasz kormány azt az álláspontot képviseli, hogy a szóban forgó követelés megfizetése iránti kereset nem tartozik a 44/2001 rendelet 5. cikke 3. pontjának hatálya alá. A Gazdasági Versenyhivatal, a magyar kormány és a Bizottság ezzel ellenétes álláspontot képvisel.

54. Az én álláspontom azonban ezzel kapcsolatban határozott: a jogalap nélküli gazdagodáson alapuló visszatérítés iránti követelések nem tartoznak a 44/2001 rendelet 5. cikke 3. pontjának hatálya alá.

2. A jogalap nélküli gazdagodáson alapuló visszatérítés „jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügy”-e?

55. Ahhoz, hogy valamely ügyet a 44/2001 rendelet 5. cikkének 3. pontja értelmében szerződésen kívüli károkozással kapcsolatos ügynek lehessen tekinteni, az állandó ítélkezési gyakorlat két feltétel teljesülését kívánja meg²⁸: először is a szóban forgó keresetnek az alperes felelősségének a megállapítására kell irányulnia, és másodszor annak nem lehet a tárgya a rendelet 5. cikkének 1. pontja értelmében vett „szerződés vagy [...] szerződéses igény”.

56. Attól függetlenül, hogy a Siemens-et a Gazdasági Versenyhivatal észrevételei szerint versenyellenes megállapodásban való részvétel miatt büntették meg, nem vitatott, hogy az alapkereset nem szerződéshez kapcsolódik. Ez kétségtelenül igaz, mivel az alapkereset valójában a Siemensnek a Gazdasági Versenyhivatal hátrányára való állítólagos jogalap nélküli gazdagodásán alapuló visszatérítés iránti követelést érint, szerződéses alap nélkül.

57. A továbbiakban azt a kérdést kell tehát megválaszolni, hogy a kereset a Siemens felelősségének a megállapítására irányul-e.

58. Ez a feltétel nem teljesül.

59. Először is emlékeztetni kívánok arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a 44/2001 rendelet 5. cikkének 3. pontjában előírt különös joghatósági szabály alapja a jogvita és káresemény bekövetkezésének vagy esetleges bekövetkezésének helye szerinti bíróság közötti különösen szoros kapcsolat fennállása, amely az igazságszolgáltatás megfelelő működésére és a hatékony eljárásszervezésre tekintettel igazolja a joghatóság e bíróság számára való biztosítását. A jogellenes károkozással, illetve jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügyekben a jogvita tárgyához való közelség és a könnyebb bizonyításfelvétel miatt rendszerint a káresemény bekövetkezésének vagy esetleges bekövetkezésének helye szerinti bíróság a legalkalmasabb a határozathozatalra. Az e rendelkezésben szereplő „azon hely, ahol a káresemény bekövetkezett vagy bekövetkezhet” kifejezés magában foglalja egyrészt azt a helyet, ahol a kár bekövetkezett, másrészt azt a helyet, ahol a kárt okozó esemény bekövetkezett, ezért a felperes választásától függően az alperes perelhető mind az egyik, mind a másik hely szerinti bíróság előtt.²⁹ Ezenfelül szerződésen kívüli felelősség csak akkor állhat fenn, ha a kár és a kárt okozó cselekmény között okozati összefüggés állítható fel.³⁰

28 — Lásd többek között: Kalfelis-ítélet, 189/87, EU:C:1988:459, 17. pont; Kolassa-ítélet, C-375/13, EU:C:2015:37, 44. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

29 — CDC-ítélet, C-352/13, EU:C:2015:335, 38–40. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

30 — ÖFAB-ítélet, C-147/12, EU:C:2013:490, 34. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

60. Ebből következően a 44/2001 rendelet 5. cikkének 3. pontjában előírt, különös joghatásúgra vonatkozó szabály egy olyan káresemény bekövetkezését követeli meg, amely kárt – azaz veszteséget – okoz.³¹

61. Ezzel szemben a jogalap nélküli gazdagodáson alapuló visszatérítés iránti kereset nem veszteségen alapul. Bár a 44/2001 rendelet nem tartalmazza a „visszatérítés” vagy a „jogalap nélküli gazdagodás” fogalmát, bátorodom azokat a következőképpen meghatározni. Az alperes szerződésen kívüli felelősségének a megállapítására irányuló keresettől eltérően, amelynek az a célja, hogy helyreállítsa a felperes által elszenvedett azon kárt vagy veszteséget, amelyért az alperes a magatartása vagy a mulasztása, vagy más neki betudható indok miatt állítólagosan felelős, a jogalap nélküli gazdagodáson alapuló visszatérítés iránti keresetnek az a célja, hogy a felperes számára visszajuttassanak egy olyan előnyt (vagy megfizessék annak pénzbeli megfelelőjét), amelyet az alperes az ő rovására jogellenesen szerzett. Amint azt a német kormány lényegében állítja, a jogalap nélküli gazdagodáson alapuló visszatérítésnek ezért a lényegénél fogva *az alperes által szerzett előny áll a középpontjában, nem pedig a felperes vesztesége.*³² A jogalap nélküli gazdagodás a kereset oka, a visszatérítés pedig a helyreállítás. Nem tudok ezért egyetérteni az olyan nézetrel, amely szerint az, ha a vitatott követelést nem teljesítik, veszteséget okozó „káreseménynek” minősül.³³

62. Ezenfelül bár a jogalap nélküli gazdagodáson alapuló visszatérítés megkívánja azt, hogy a gazdagodás jogellenes legyen, ez nem jelenti a szerződésen kívüli felelősséggel való azonosságot. A szerződésen kívüli felelősség azon túlmenően, hogy megköveteli a veszteséget és az alperes magatartásával fennálló okozati kapcsolatot, azt is előfeltételezi, hogy valamilyen alapja van az alperesnek a felperes veszteségéért való felelősségre vonásának, akár szándékosság, akár gondatlanság, akár vétkességtől független felelősség. Ezzel szemben a jogalap nélkül kifizetett összeg visszatérítése nem függ szükségszerűen attól, hogy a gazdagodó cselekménye vétkes volt-e. Az uniós jogban hasonló módon abban az esetben, ha valamely tagállam az uniós joggal összeegyeztethetetlen módon vetett ki terheket, azok visszafizetése nem alapul a tagállam részéről fennálló felelősségen.³⁴ Ennek fordítottjaként a tagállamnak az uniós jog megsértéséért fennálló felelőssége miatt a tagállamtól kapott kártérítéshez való jog előfeltételezi, hogy a Bíróság által meghatározott bizonyos közismert kritériumok teljesüljenek.³⁵ Következésképpen a magyar kormány által az írásbeli észrevételében előadottakkal ellentétben az, hogy a magyar jog szerint esetlegesen nem teljes mértékben lehetséges egyrészről az adott gazdagodás jogellenességének, és másrészről a veszteségnek a megkülönböztetése, nem releváns, mivel ismételten rá kell mutatni arra, hogy a nemzeti jog nem meghatározó a 44/2001 rendelet értelmezése tekintetében.³⁶

31 — Gulmann (hajdani) főtanácsnok a Reichert és Kockler ügyre vonatkozó indítványában (C-261/90, EU:C:1992:78, 2169. pont) azt fejtette ki, hogy a [Brüsszeli Egyezmény] 5. cikke 3. pontjának a különböző nyelvi változatai mindenesetre két közös jellemzővel rendelkeznek. Az egyik az, hogy „jogellenes” magatartásnak kell fennállnia, a másik pedig az, hogy e magatartásnak „káreseményt” kellett okoznia.

32 — Lásd többek között: Goff & Jones, *The Law of Restitution*, 4th edition, 1993, London, Sweet & Maxwell, 16. o., mely szerzők azzal érvelnek, hogy a visszatérítési követelés a felperes hátrányára szerzett előnyre, gazdagodásra vonatkozik; nem pedig az elszenvedett veszteségre (kiemelés a szerzőktől). Ezzel azonos nézetre vonatkozóan lásd: Virgo, G., *The Principles of the Law of Restitution*, harmadik kiadás, 2015, OUP, 3. o., aki szerint „[a] visszatérítésre vonatkozó jog olyan jogorvoslatok generikus csoportjának a biztosítására vonatkozik, amelyek a jog alkalmazása folytán merülnek fel, és amelyeknek egyetlen közös funkciójuk van, nevezetesen az, hogy az alperest megfosszák az előnytől, nem pedig az, hogy a felperest az elszenvedett veszteségért kompenzálják”. Az olyan követelések tekintetében, amelyek az uniós szabályozás alapján, szabálytalanságokat követően kifizetett összegek visszatérítésére irányulnak, az ilyen szabálytalanság „a jogtalanul megszerzett előny elvonását vonja maga után, különösen a tartozás tárgyát képező vagy jogtalanul kapott összegek utáni fizetési vagy visszafizetési kötelezettség formájában”; lásd: Somvao-ítélet, C-599/13, EU:C:2014:2462, 35. pont.

33 — E tekintetben vesd össze Saugmandsgaard Öe főtanácsnok Austro-Mechana ügyre vonatkozó indítványával, C-572/14, EU:C:2016:90, 86. pont.

34 — Lásd többek között: Fantask és társai ítélet, C-188/95, EU:C:1997:580, 38. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

35 — Lásd: Brasserie du pêcheur és Factortame ítélet, C-46/93 és C-48/93, EU:C:1996:79, 51. pont.

36 — Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a 44/2001 rendelet 5. cikkének 3. pontját (szintén) önállóan kell értelmezni; lásd többek között: Holterman Ferho Exploitatie és társai ítélet, C-47/14, EU:C:2015:574, 74. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat. Egy ettől nyilvánvalóan eltérő vélemény vonatkozásában lásd: Saugmandsgaard Öe főtanácsnok Austro-Mechana ügyre vonatkozó indítványa, C-572/14, EU:C:2016:90, 85. pont.

63. Bár a Bíróságot a szintén visszatérítésre vonatkozó Sapir és társai ítéletben³⁷ nem kérték arra, hogy értelmezze a 44/2001 rendelet 5. cikkének 3. pontját, a Bíróság más döntései bizonyos mértékig alátámasztják az álláspontomat.

64. A Kalfelis ítéletben³⁸ a Bíróságtól többek között azt kérdezték, hogy „a [Brüsszeli Egyezmény] 5. cikkének 3. pontja a jogellenes károkozással, szerződéssel és *jogalap nélküli gazdagodással* összefüggő követeléseken alapuló kereset tekintetében a ténybeli összefüggés alapján biztosít-e járulékos joghatóságot még a nem jogellenes károkozáson alapuló követelések tekintetében is” (kiemelés tőlem), mely kérdésre a Bíróság azt a választ adta, hogy „az olyan bíróság, amely az 5. cikk 3. pontja alapján joghatósággal rendelkezik valamely kereset elbírálására a jogellenes károkozással összefüggő része tekintetében, nem rendelkezik joghatósággal e kereset elbírálására a keresetnek a nem ilyen alapú része tekintetében”. A Bíróság kétségtelenül tartózkodott annak közlésétől, hogy a jogalap nélküli gazdagodást jogellenes károkozásnak vagy jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménynek tekinti-e: pusztán azt a lehetőséget zárta ki, hogy az 5. cikk 3. pontja kiterjedjen egy olyan keresetre, amely nem szerződésen kívüli felelősségen alapszik.³⁹ A döntés azonban tanúsítja a különböző típusú jogviszonyok között fennálló alapvető különbségeknek a tudatosulását.

65. Ezenfelül a Bíróság a Reichert és Kockler II. ítéletben megállapította, hogy a Brüsszeli Egyezmény 5. cikkének 3. pontja nem biztosít különös joghatóságot a francia fizetésképtelenségi jogban alkalmazott, kvázi visszatérítésre irányuló sajátos keresettípusra (*actio pauliana*) vonatkozóan. E kereset nem annak elrendelésére irányult, hogy az adós állítsa helyre a hitelezője által rosszhiszeműen okozott károkat, hanem arra, hogy a hitelezővel szemben hatálytalanítsa az adós jogcselekményét, amely harmadik személyekre is kiterjedt.⁴⁰

66. Nem osztom tehát a Darmon főtanácsnok által képviselt álláspontot, amelyet egy későbbi ügyben fejtett ki azzal érvelve, hogy a Bíróság a jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel összefüggő ügynek a Kalfelis-ítéletben⁴¹ kifejtett meghatározásával „a jogellenes károkozással kapcsolatos követelések részévé te[tte] a jogalap nélküli gazdagodáson alapuló követelést”⁴². A Bíróság mindenesetre megállapította, hogy az említett ügyben a Bíróság elé terjesztett kérdésekről nem szükséges határozni, és nem foglalt állást a főtanácsnok nézetével kapcsolatban.⁴³

67. A teljesség kedvéért hozzáfűzöm, hogy számos tagállam legfelsőbb bírósága megállapította, hogy a jogalap nélküli gazdagodáson alapuló visszatérítés iránti kereset nem foglal magában jogellenes károkozással, vagy akár jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel összefüggő ügyet.⁴⁴ Nem meglepő módon a jogirodalmi szerzők is vonakodtak attól, hogy önmagában a visszatérítés iránti követeléseket a szerződésen kívüli felelősséggel összefüggő követelések körébe sorolják.⁴⁵

37 — C-645/11, EU:C:2013:228, amely ügyben a Bíróság ehelyett a 44/2001 rendeletnek a több alperes ellen indított kereseteket érintő 6. cikkét értelmezte.

38 — 189/87, EU:C:1988:459.

39 — Ezzel szemben Darmon főtanácsnok azzal érvelt, hogy a Brüsszeli Egyezmény 5. cikkének 1. pontja szerinti joghatóság – azaz a szerződéses ügyekre vonatkozó – a jogellenes károkozáson és a jogalap nélküli gazdagodáson alapuló más követeléseket kellene, hogy „becsatornázzon”; lásd: Darmon főtanácsnok Kalfelis ügyre vonatkozó indítványa, 189/87, EU:C:1988:312, 25–31. pont.

40 — Reichert és Kockler ítélet, C-261/90, EU:C:1992:149, 19. és 20. pont.

41 — 189/87, EU:C:1988:459 (lásd a fenti 55. pontot).

42 — Lásd: Darmon főtanácsnok Shearson Lehman Hutton ügyre vonatkozó indítványa, C-89/91, EU:C:1992:410, 102. pont.

43 — Shearson Lehman Hutton ítélet, C-89/91, EU:C:1993:15, 25. pont (lásd különösen az előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdést).

44 — Lásd a House of Lords (az Egyesült Királyság legfelsőbb bírósága) Kleinwort Benson Ltd kontra City of Glasgow District Council [1997] UKHL 43. sz. ügyben hozott, 1997. október 30-i határozatát; az Oberster Gerichtshof (osztrák legfelsőbb bíróság) 7 Ob 375/97s sz. ügyben hozott 1998. január 13-i határozatát, és a Högsta Domstolen (svéd legfelsőbb bíróság) Ö 1900-08 (NJA 2000:49). sz. ügyben 2009. augusztus 31-én hozott határozatát.

45 — Lásd többek között: Mankowski, P., in Magnus, U., és Mankowski, P. (szerkesztők), *Brussels Ibis Regulation*, European Commentaries on Private International Law, I. kötet, 2016, Dr. Otto Schmidt, Köln, 245. pont.; és Hertz, K., *Bruxelles I-forordningen med kommentarer*, 2. kiadás, 2015, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, Koppenhága, 172. o.

68. Másodszor a 44/2001 rendelet 5. cikke 3. pontjának olyan értelmezése, amely szerint az kiterjed a jogalap nélküli gazdagodáson alapuló visszatérítés iránti keresetekre, a különös joghatóságra vonatkozó szabályok kiterjesztő értelmezését jelentené, ami ellentétes az elfogadott értelmezési elvekkel. Ezenfelül az torzítaná a rendelet által bevezetett rendszert, amelyet a fenti 49–52. pont említ.

69. A tárgyaláson a feleknek feltett kérdésekre adott válaszok alapján valójában nem tudok felfedezni az alpereset és a magyar bíróságok közötti olyan kapcsolatot, amely szorosabb lenne, mint az osztrák bíróságokkal fennálló kapcsolat. Ellenkezőleg, a visszatérítés iránti követeléseknek az 5. cikk 3. pontjából való kihagyásából jogosan le lehet vonni azt a következtetést, hogy ennek éppen az olyan szoros kapcsolat hiánya az oka, amely az ilyen követeléseket következetesen az alperes lakóhelye szerint bíróságtól eltérő bármely bírósághoz kötné.⁴⁶ Az egyetlen olyan valós elem ugyanis, amely a szóban forgó követelést a magyar bíróságokhoz köti, az a tény, hogy e követelés a Gazdasági Versenyhivatal által kiszabott bírságból ered – ami azonban pusztán a jelen ügy közigazgatási jellegét mutatja, amint az a fentiekben kifejtésre került. Következésképpen úgy tűnik a számomra, hogy a Gazdasági Versenyhivatal, a magyar kormány és a Bizottság által javasolt válasz e rendelkezésnek a lehetőségeken túlmenő értelmezését jelentené.

70. Hasonló módon még kevésbé tartom meggyőzőnek a Bizottság azon érvelését, amely szerint a 44/2001 rendelet 5. cikkének 1. és 3. pontja között nem állhat fenn jöghézag. A 44/2001 rendelet szövegében semmi nem utal erre. Az, hogy az 5. cikk 3. pontja csak akkor alkalmazandó, ha a kereset nem szerződéses ügyet érint, nem zárja ki egy olyan kereset lehetőségét, amely sem szerződéses ügyet, sem szerződésen kívüli felelősséggel kapcsolatos ügyet nem érint. Az 5. cikk 1. és 3. pontja közötti, hézag nélküli folytonosság, amint azt a Bizottság állítja, valójában e kivételeket a főszabály szintjére emelné, és így a 2. cikket a kötelmi jog tekintetében mindenfajta gyakorlati hatástól megfosztaná.⁴⁷

71. Harmadszor a kontextus alapján történő elemzés, amely az egyéb uniós nemzetközi magánjogi szabályokat is figyelembe veszi, megerősíti a fenti álláspontot.

72. Először is ugyanis – amint arra a német kormány rámutat – a 864/2007/EK rendelet⁴⁸ 10. cikkének (1) bekezdéséből az következik, hogy a szerződéses és a szerződésen kívüli felelősséggel kapcsolatos ügyekhez viszonyítva a kötelezettségszegési skálán az uniós nemzetközi magánjogi szabályok a jogalap nélküli gazdagodást saját kategóriának tekintik. Bár a 44/2001 rendelet a 864/2007 rendeletet megelőzte, az uniós szabályozás arra az álláspontra helyezkedett, hogy e két rendelet tárgyi hatálya és rendelkezései összhangban álljanak.⁴⁹

73. Másodszor mind a 44/2001 rendelet 5. cikkének 4. pontja, mind e rendelet átdolgozott változata, vagyis az 1215/2012/EU rendelet⁵⁰ különös joghatóságot ír elő „büntetőeljárás alapjául szolgáló cselekményen alapuló polgári jogi kártérítés vagy az eredeti állapot helyreállítása iránti igény[ek] tekintetében azon bíróság előtt, amely a büntetőeljárásban eljár” (kiemelés tőlem), ahelyett, hogy e joghatóságot egyesítené a szerződésen kívüli felelősségre vonatkozó általános joghatósággal. Ezenfelül

46 — E tekintetben egyetértek Lord Goff ítéletével a következő ügyben: Kleinwort Benson Ltd kontra City of Glasgow District Council [1997] UKHL 43, 1997. október 30-i határozat.

47 — A Brogsitter-ítélet (C-548/12, EU:C:2014:148), 27. pontjában a Bíróság megállapította, hogy ha az alapeljárás nem függ össze szerződéses üggyel, akkor az szerződésen kívüli felelősséggel kapcsolatos ügyet kell, hogy érítsen. Ez a kijelentés azonban azon alapult, hogy az alperesnek az állítólagosan tisztességtelen versenynek minősülő magatartása miatt elszenvedett károk eredményeképpen különböző célokra irányuló követelésekre vonatkozó, említett ügy felperese az alperes felelőségének a megállapítását kérte. Hasonló módon a jelenleg folyamatban Granarolo-ügyben (C-196/15) a Bíróságtól annak meghatározását kérik, hogy a kereskedelmi kapcsolat hirtelen megszakításán alapuló kártérítési – és nem megtérítési – kereset szerződéses vagy szerződésen kívüli felelősséggel kapcsolatos ügynek minősül-e.

48 — A szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról („Róma II”) szóló, 2007. július 11-i európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 199., 40. o.). A 864/2007 rendelet 10. cikkének (1) bekezdése („jogalap nélküli gazdagodás”) a következőket írja elő: „Amennyiben a jogalap nélküli gazdagodásból – beleértve a jogosulatlanul kifizetett összegeket – eredő szerződésen kívüli kötelmi viszony a felek között fennálló olyan jogviszonnyal – például szerződéssel vagy jogellenes károkozással – függ össze, amely szorosan kapcsolódik az említett jogalap nélküli gazdagodáshoz, akkor az e jogviszonyra irányadó jogot kell alkalmazni”. Lásd e rendelet 2. cikkét.

49 — Lásd a 864/2007 rendelet (7) preambulumbekkezdését.

50 — A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2012. december 12-i európai parlamenti és tanácsi rendelet (átdolgozás) (HL L 351., 1. o.).

az 1215/2012 rendelet jelenleg különös joghatóságot ír elő „a [...] [93/7] irányelv⁵¹] 1. cikkének (1) pontjában meghatározott kulturális tárgyak *visszaszolgáltatására* irányuló, tulajdonjogon alapuló polgári jogi kereset[ek] esetén annak a helynek a bírósága előtt, ahol a kulturális tárgy a bíróság felhívásának idején fellelhető” (kiemelés tőlem). Mindkét esetben egyértelmű kapcsolat áll fenn az ilyen helyreállításra vagy visszaszolgáltatásra irányuló eljárások, valamint az alperes lakóhelye szerinti bíróságtól eltérő más tagállami bíróság között; olyan kapcsolat, amely eltér a fenti 59. pontban említett kapcsolattól. Érdemes megjegyezni azt is, hogy az 1215/2012 rendelet 7. cikke (2) bekezdésének a szövege azt mutatja, hogy az uniós szabályozás tekintetében nem tartották szükségesnek a szerződésen kívüli felelősségre vonatkozó különös joghatóság kiszélesítését. Mindez azt az álláspontot támasztja alá, hogy a visszaszolgáltatásra vagy helyreállításra vonatkozó követeléseket szisztematikusan a szerződésen kívüli felelősségből eredő kártérítés iránti követelésektől eltérően kezelik.

74. Végezetül a Gazdasági Versenyhivatal azzal érvel, hogy ha az alapkereset nem tartozik a 44/2001 rendelet 5. cikke 3. pontjának a hatálya alá, akkor nincs olyan bíróság, amely előtt keresetet indíthatna, azaz, amint azt a Gazdasági Versenyhivatal a tárgyaláson kifejtette, nincs olyan bíróság Magyarországon, amely előtt eljárást indíthatna a jelen ügy kiindulópontját jelentő versenyjogi jogsértés valamennyi résztvevője ellen. A Gazdasági Versenyhivatal érvelése szerint ez ellentétes lenne a rendelet által megvalósított, és az eljárások egyszerűsítésére vonatkozó céllal. Ezen érvekkel kapcsolatban emlékeztetni szeretnék arra, hogy először is bár igaz, hogy hátrányok származhatnak abból, ha ugyanannak a jogvitának a különböző vonatkozásait különböző bíróságok bírálják el, a felperes mindig jogosult arra, hogy a keresetet teljes egészében az alperes lakóhelye szerinti bíróságok előtt terjessze elő.⁵² Van tehát olyan bíróság, amely előtt a Gazdasági Versenyhivatal előterjesztheti a keresetét. Mindenesetre amennyiben az osztrák bíróságok a szóban forgó követelés közjogi eredete miatt megtagadják az ügy elbírálását, ez a következmény az egyrészt a rendelet által elért harmonizációs szint, és másrészt a nemzeti eljárásjogi szabályok (*in casu* a magyar közigazgatási végrehajtási szabályok) között végbemenő összjáték velejárója lenne. Másodszor, ami a Gazdasági Versenyhivatal által hivatkozott, egyszerűsítésre irányuló célt illeti, a rendelet (11) preambulumbekkezdéséből az következik, hogy a kiszámíthatóság érdekében a rendelet alapvető elve az, hogy a joghatóságot az alperes lakóhelye alapozza meg, és ennek a fordítottjaként a különös vagy kizárólagos joghatósági indokok csak korlátozott mértékben elképzelhetőek. Ez a cél tehát valójában ellentmond a Gazdasági Versenyhivatal álláspontjának.

75. A fentiek alapján a jogalap nélküli gazdagodáson alapuló visszatérítési kereset nem minősül a 44/2001 rendelet 5. cikkének 3. pontja értelmében vett, „jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügynek”.

IV – Véggkövetkeztetések

76. A fentiekben kifejtett indokok miatt azt javaslom, hogy a Bíróság a Fővárosi Ítéltábla által a C-102/12. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre azt a választ adja, hogy az olyan, jogalap nélküli gazdagodáson alapuló visszatérítés iránti kereset, mint amely az alapügy tárgyát képezi, amely versenyjogi eljárás keretében kiszabott bírság visszafizetéséből ered, nem minősül a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet 1. cikke értelmében vett „polgári és kereskedelmi ügynek”.

51 — A tagállam területéről jogellenesen kiszállított kulturális tárgyak visszaszolgáltatásáról szóló, 1993. március 15-i 93/7/EGK tanácsi irányelv (HL L 74., 74. o.; magyar nyelvű különkiadás 2. fejezet, 4. kötet, 399. o.).

52 — Kalfelis-ítélet, 189/87, EU:C:1988:459, 20. pont.

77. Másodlagosan azt javaslom, hogy a Bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre azt a választ adja, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikke 3. pontjának helyes értelmezése alapján a jogalap nélküli gazdagodáson alapuló visszatérítés iránti kereset e rendelkezés értelmében nem minősül „jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügynek”.